

Uudised

Hea klient!

Jõudluskontrollil on Eestis juba nii pikk traditsioon, et meil on igal aastal väike juubeliaasta. JKK Sõnumite esimene number ilmus aprillis 2004 ning sellest ajast on ilmunissagedusega 4 korda aastas (jaanuar, aprill, juuli, oktoober) saadetud Sõnumid nii piimaveise-, lihaveise- kui ka seakasvatajatele. Kui JKK Sõnumite välisküljed on kõigile loomakasvatajatele olnud sarnased, siis sisuküljed on liigispetsiifilised. Eelmisel aastal tegime Jõudluskontrolli Keskuses otsuse, et nüüd, 10 aastat hiljem, muudame JKK Sõnumite ilmunissagedust ning käesolevast aastast alates ilmub meie kliendileht kolm korda aastas (märts, juuli, november). Praeguse numbri lugejad märkavad kindlasti, et märtsis ilmuv number annab meile hea võimaluse anda värske ülevaade eelmise aasta tulemustest.

Lisaks JKK Sõnumitele on meil sellel aastal veel, mida meenutada – veiste märgistamisega alustasime Eestis 20 aastat tagasi ja valdav osa loomakasvatajaid peab loomade märgistamist loomulikuks ja ka oma karja arvepidamisel vajalikuks. Märgistamise juurutamisel oli oluline roll ka Jõudluskontrolli Keskuse väliteenistuse osakonnal, mis loodi samuti 20 aastat tagasi.

Kui tervituse alguses mainisin jõudluskontrolli pikka ajalugu Eestis, siis käesoleval aastal möödub 105 aastat esimesest jõudluskontrolli organisatsiooni (karjakontrolli osakond) loomisest Vändra Põllumeeste Seltsi juurde.

Ja Pärnumaale läks jaanuari lõpus ka kogu JKK pere, kui külastas OÜ Halinga kutsel piimafarmi, et tutvuda lähemalt nii inimestega, kes jõudluskontrolli andmeid koguvad kui ka kaasaegse lauda võimaluste ja töökorraldusega lüpsiplatsil. Farmipere tutvustas oma kordaminekuid ja tulevikuplaane ning viis JKK töötajad veiste endiga tutvuma. Huvi oli vastastikune ja heatahtlik ning meelde jääb kõigile osapooltele. Suur tänu OÜ Halinga rahvale võõrustamise eest!

Kaivo Ilves

Jõudluskontrolli Keskuse direktor

2013. aasta jõudluskontrolli tulemused

1. jaanuaril 2014 oli piimaveiste jõudluskontrollis 764 karja 92 134 lehmagaga, mis moodustab 95% Eesti lehmadest. Aastaga vähenes karjade arv 69 võrra, kuid lehmade arv suurenes 1860 võrra.

2013. aastal saadi aastalehma kohta 8416 kg piima. See on 357 kilogrammi rohkem kui 2012. a. Eesti holsteini tõugu lehmade piimatoodang oli 8611 kg, eesti punast tõugu lehmadel 7820 kg ja eesti maatõugu lehmadel 4697 kg.

Keskmine somaatiliste rakkude arv piimas (SRA) on võrreldes 2012. aastaga märgatavalt paranenud. Kui 2012. a oli SRA 369 000/ml, siis 2013. a juba 339 000/ml.

Lihaveiste jõudluskontrollis oli 1.01.2014 seisuga 373 karja 27 299 veisega. Eelmise aasta algusega võrreldes on jõudluskontrollis olevate lihaveiste arv suurenenud 3792 veise võrra. Puhtatõulisi lihaveiseid oli 8040, mis on 2318 võrra rohkem kui aasta tagasi. Kõige rohkem on jõudluskontrollis aberdiinanguse tõugu (6931), limusiini (6289) ja herefordi (4924) tõugu lihaveiseid.

Sigade jõudluskontrollis oli aasta vahetusel 32 seafarmi ja 14 758 siga. Võrreldes eelmise aasta algusega on sigade arv vähenenud 524 sea võrra, kuid tootmistulemused on paranenud. Pesakonnas sündis kokku 12,7 põrsast (+0,1), neist elusalt 11,8 (+0,1). Nooremise pesakonnas sündis elusalt 11,1 (+0,2) ja korduvalt poeginud emise pesakonnas 12 põrsast (+0,1). Pesakonnas võõrutati 10,3 põrsast, mis on 0,1 põrsast rohkem kui aasta tagasi. Aastaemise kohta sündis elusalt 26,2 (+0,4) põrsast ning võõrutati 23,3 (+0,8) põrsast rohkem kui 2012. a. Imikpõrsastest hukkus 11,4%, mis on samuti vähenenud. Stabiilsus on saavutatud esmaseemendus- ja esmapoegimisvanuse ning vabaperioodi osas.

Kontroll-lüpsi teenus lüpsirobotifarmides

JKK pakub uue teenusena kontroll-lüpsi seadme renti ja kontroll-lüpsi läbiviimise teenust DeLvali lüpsiroboteid kasutavatele farmidele. Praegu on JKKl kontroll-lüpsi tegemiseks kaks DeLvali kontroll-lüpsi seadet. Farm saab valida, kas ta rendib

seadmeid ja teeb kõik kontroll-lüpsi toimingud ise või vajab JKK töötaja abi seadme töölepanekul ja äravõtmisel ning kontroll-lüpsi andmete edastamisel. Sellest, millises mahus teenust kasutatakse, sõltub ka teenuse hind.

Paljud farmid on endale koos robotitega kontroll-lüpsi seadmed soetanud, kuid uute robotite ostjatele annab JKK teenus võimaluse sellest investeringust loobuda.

Labor akrediteeritud

JKK analüüside labor on akrediteeritud 1999. aastast. Iga viie aasta tagant kontrollib Eesti Akrediteerimiskeskus uushindamiste käigus labori vastavust akrediteerimisnõuetele, nii ka käesoleval aastal, kui täitus järjekordne viisaastak viimasest hindamisest. Uushindamise käigus assessorid mittevastavusi ei leidnud ja labor tunnistati jätkuvalt nõuetele vastavaks. Uushindamiste vahelisel perioodil kontrollitakse labori tööd kord aastas toimuvatel järelevalvevisiitidel.

JKK veebileht

2013. a detsembris võttis JKK kasutusele uue kodulehe. Eelmine koduleht pärines 2001. aastast ning selle tehniline lahendus hakkas info avaldamist piirama.

Praegusel lehel on mitu uuendust, mis teevad kasutajate elu lihtsamaks.

- Nüüd on võimalik ühekordse sisselogimisega kasutada erinevaid rakendusi, nt saab liikuda Vissukese ja Liisu vahel. Erand on piimatööstuste proovitulemuste vaatamine, see rakendus vajab eraldi kasutajatunnustega sisselogimist. Tuletame meelde, et piimaproovide tulemusi saab vaadata ka Vissukeses. Selle seadistamiseks tuleb Vissukese menüüs avada Seaded ning sisestada sinna proovide vaatamiseks väljaantud kasutajanimi ja salasõna.

- Väljalogimiseks ei piisa veebilehitseja sulgemisest, tarvis on kasutada linki "logi välja".

- Seakasvatajatel on nüüdsest võimalik muuta ise Possu salasõna.

- Uuel kodulehel on võimalik infot otsida ning parempoolne menüü on teinud rakenduste leidmise lihtsamaks.

Sigade jõudluskontroll 2013. aastal

Sigade jõudluskontrollis oli 31. detsembril 2013. aastal 14 758 põhikarja siga, kes paiknesid 32 farmis. Lisaks farmidele on jõudluskontrollis Eesti Tõusigade Aretusühistu seemendusjaam 53 kuldiga. Aasta jooksul lõpetas jõudluskontrolli kaks farmi, süsteemiga liitus üks uus ja kaasaegne farm. Oli ka üks katsetaja, kuid selles farmis ei suudetud täita jõudluskontrolliks vajalikke esmaseid nõudeid. Statistikaameti andmetel vähenes sigade arv Eestis 4%, jõudluskontrollialustes karjades 3,4%.

Aastavahetusel jõudluskontrollis olevatest sigadest oli 35,8% puhtatõulised, 60% ristandid ja 4% sead, kelle tõug oli teadmata. Puhtatõulistest sigadest oli enim levinud eesti maatõug (L), osakaaluga 23,2%, eesti suurt valget tõugu (Y) oli peaaegu poole vähem (12,6%). Põhiliselt kultidena kasutatavate pieträani (P) ja djuroki (D) tõugu sigade osatähtsus oli vaid 0,4%. Sigade osatähtsus, kellel tõug teadmata, on jäänud samaks. Põhjused on majanduslikud ehk farmid, kus jõudluskontrolli on kunagi alustatud ebakorrekse põlvnemisega sigadega, ei ole suutnud aretusfarmist osta korrektse põlvnemisega emiseid ja jätkavad tootmist oma karja baasil. Korrektseid põlvnemisandmeid küll ei ole, aga omaniku ülevaade emiste toodanguandmetest on hea.

Jõudluskontrollialused seakarjad asuvad kaheteistkümnes maakonnas. Ühtegi seakarja ei ole Hiiumaa, Valga ja Järva maakonnast. Kuues maakonnas (Ida-Viru, Põlva, Võru, Pärnu, Rapla, Lääne) on jõudluskontrollialuseid farme vaid üks.

Jõudluskontrollialused seakarjad on väga erineva suurusega. Üle tuhande ja alla saja emisega farme on mõlemal vaid üks. Kõige rohkem on farme emiste arvuga 201–300. Farme emiste arvuga 401–500 on jäänud vähemaks. Üle 500 emisega farme on kokku seitse ja neis asub 41,6% jõudluskontrollialustest emistest. Keskmiselt oli farmis 360 põhikarja emist ja 7 kultu.

Emiste keskmistest jõudlusnäitajatest annab ülevaate tabel 1.

Võrreldes 2012. aastaga on tulemused väga paljude näitajate osas positiivse trendiga. Pesakonnas sündis kokku 12,7 põrsast (+0,1), neist elusalt 11,8 (+0,1) pesakonnas. Nooremise pesakonnas sündis elusalt 0,2 ja korduvalt poeginud emise pesakonnas 0,1 põrsast rohkem kui 2012. a. Pesakonnas võõrutati 0,1 põrsast rohkem ja imikpõrsaste hukkumine vähenes eelmise aastaga 0,5% võrra. Aastaemise kohta sündis elusalt 0,4 ning võõrutati 0,8 põrsast rohkem kui 2012. a, mis näitab viljakuse suurenemist ja emiste paremat kasutamist.

Stabiilsus on saavutatud esmaseemendus- ja esmapoegimisvanuse ning vabaperioodi osas.

Tabel 1. Emiste jõudlusnäitajad 2013. a.

Esmaseemendusvanus (päeva)	247
Esmapoegimisvanus (päeva)	367
Pesakonnas sündinud põrsaid	12,7
neist elusalt	11,8
nooremiselt	11,1
vanaemiselt	12,0
Võõrutatud põrsaid pesakonnas	10,3
Imikpõrsa kadu (%)	11,4
Imetamisperiood (päeva)	28,0
Vabaperiood (päeva)	6,3
Ümberindlemisi (%)	14,6
Võõrutatud pesakondi emiste prakeerimisel	4,0
Aastaemiselt saadud pesakondi	2,2
sündinud põrsaid	28,1
neist elusalt	26,2
võõrutati	23,3

Tabel 2. Tõuraamatusse kantud puhtatõuliste emiste reproduktsioonijõudlus aastatel 2012 (*kursiivis*) ja 2013.

Tõug	Aasta-emiseid*		Sündinud põrsaid pesakonnas										Võõrutatud				Imik-põrsa kadu %	
			elusalt								pesa-konnas		aasta-emiselt					
			kokku		kokku		Nooremis		Vanaemis						Aastaemis			
L	3340	3323	12,4	12,5	11,5	11,0	11,1	11,1	11,6	11,7	25,1	25,5	10,0	10,0	22,1	23,0	11,4	11,0
Y	2207	1799	12,2	12,5	11,3	11,6	10,3	10,6	11,6	11,8	24,0	24,8	9,9	10,0	21,2	22,2	12,9	13,8
P*	20	23	11,0	11,0	10,9	10,5	9,8	7,6	11,3	11,2	23,8	24,9	10,0	10,0	21,6	25,5	4,1	2,8

Emiste reproduktsioonijõudlus on tabelites 2, 3 ja 4 eraldi välja toodud tõuraamatu, aretusregistri ja nendesse mittekuuluvate emiste järgi selgitamaks aretusregistri ja tõuraamatu olemust ja viljakusega seotud näitajate erinevust. Jõudlusandmete kogujate atesteerimisel on ilmsiks tulnud paljude teadmatus, millised sead on tõuraamatus ja millised aretusregistris. Kõige üldisema jaotuse järgi kantakse tõuraamatusse puhtatõulised ja aretusregistrisse ristandaretussead ja seda vastavalt ETSAÜ aretusprogrammile. Esmasteks tingimusteks on sea korrektne märgistamine ja dokumentaalselt tõestatud põlvnemine vähemalt kahe põlvkonna vältel. Lisaks on tõuraamatus ja aretusregistris A- ja B-osad, kuhu kantakse sead vastavalt jõudlus- ja toodanguandmete olemasolule ja/või lisandumisele. Aretusprogrammi alusel peetakse kolme erinevat tõuraamatut – eesti suurele valgele tõule (Y), eesti maatõule (L) ja teistele tõugudele (P, H, lähiajal lisandumas D). Aretusregistrisse kantakse L, Y, P, H ja D tõugude erinevad ristandkombinatsioonid.

Tõuraamatuemiste (L, Y, P) keskmised näitajad on tabelis 2. Võrreldes 2012. a suurenes L ja Y tõugu emistel viljakus vastavalt +0,1 ja +0,3 põrsa võrra. Kui 2012. a sündis eesti maatõugu

emistel +0,2 põrsast pesakonnas rohkem kui eesti suurt valget tõugu emistel, siis 2013. a oli nimetatud tõugude viljakus jõudnud ühele tasemele – kokku sündis pesakonnas keskmiselt 12,5 ja elusalt 11,6 põrsast. On loogiline, et pieträani tõugu emiste viljakus on L ja Y tõuga võrreldes väiksem, sest P tõug peab parandama eelkõige lihajõudlust. Kokku sündinud põrsaste arv pesakonnas jäi 2012. a tasemele (11,0), kuid elusalt sündinute arv vähenes 0,4 põrsa võrra. Antud näitajat on vähendanud esmapoegijad, kelle pesakonna keskmine suurus oli 2,2 põrsa võrra väiksem. Aastaemise kohta sündis ja võõrutati põrsaid kõikidel puhtatõulistel emistel rohkem kui 2012. a.

Kolmandasse gruppi kuuluvad ristandemised, kes Marmorliha programmi järgi ei vasta aretusregistrisse kandmise tingimustele (tabel 4). Sellisteks tõukombinatsioonideks LxLY, YxYL DxLY, PxL, PxY, PxLY, PxYL, DxL, DxP. Eelnimetatutest LxLY, YxYL on saadud vältava ristamisega, mida küll ei keela ristamisteooria, aga aretusprogrammis ei ole see soovitatav. Selliste emiste arv suurenes 2012. a võrreldes 71 aastaemise võrra. Samas jääb nende keskmine viljakus vahemikku 11,0–11,1, mis on väiksem isegi puhtatõuliste emiste (L, Y) viljakusest. Ülejäänud

Tabel 3. Aretusregistrisse kantud ristandemiste reproduktsioonijõudlus aastatel 2012 (*kursiivis*) ja 2013.

Tõug	Aasta-emiseid		Sündinud põrsaid pesakonnas										Võõrutatud				Imik-põrsa kadu %	
			elusalt										pesa-konnas		aasta-emiselt			
			kokku		kokku		Nooremis		Vanaemis		Aastaemis							
LxY	2454	2325	13,0	13,1	12,0	12,3	11,1	11,5	12,3	12,6	26,3	27,5	11,0	11,0	23,3	23,3	10,8	10,6
YxL	4983	5001	12,9	12,9	12,1	12,1	11,2	11,3	12,4	12,3	27,5	27,6	10,0	11,0	23,7	24,2	12,4	11,4
LxYL	135	145	12,4	12,5	11,5	11,6	10,5	11,1	11,9	11,7	25,4	24,9	9,8	10,0	21,5	22,4	13,1	11,1
YxLY	269	301	11,7	12,2	10,8	11,4	10,4	10,4	10,9	11,7	23,8	24,7	9,5	10,0	21,0	21,7	12,7	11,5

aretusregistrisse sobimatute ristandemiste põlvnemises on sees isapoolne tõug (D, L, P), keda teooria järgi ei peaks põhikarja emiseks valima. 2013. a on selliste sigade arv vähenenud ja noori emiseid ei ole juurde võetud. Ristandid DxL ja DxP on aretusprogrammis kasutatavad ristandkultidena. Kuna nendes gruppides on väga vähe loomi, peab neid andmeid analüüsides arvestama, et tulemuste usaldusväärsus on väike.

Lisaks ristanditele on jõudluskontrollis ka emiseid, kelle tõug on teadmata. Sinna kuuluvad enamasti loomad farmidest, kus jõudluskontrolli on alustatud põlvnemiseta loomadega ja ei ole siiani suudetud neid asendada korrektse põlvnemisega loomadega. Tõuloomi ostmata ei saagi see number väheneda ja positiivseks saab lugeda vaid sigade toodanguandmete olemasolu, mille alusel saab omanik sigu valida.

Tabel 4. Tõuraamatusse ja aretusregistrisse mittesobilike emiste reproduktsioonijõudlus aastatel 2012 (*kursiivis*) ja 2013.

Tõug	Aasta-emiseid*		Sündinud põrsaid pesakonnas										Võõrutatud				Imik-põrsa kadu %	
			elusalt										pesa-konnas		aasta-emiselt			
			kokku		kokku		Nooremis		Vanaemis		Aastaemis							
LxLY *	26	14	12,9	12,4	11,7	11,1	9,0	8,0	11,8	11,3	26,0	27,0	10,0	9,2	23,8	22,5	10,4	14,2
YxYL	24	107	12,4	11,9	11,4	11,0	11,6	10,7	11,4	11,7	24,4	20,8	11,0	10,0	22,6	17,2	10,1	10,5
DxLY *	4	4	11,9	13,0	11,2	11,7	13,0	-	11,0	11,7	27,9	23,1	10,0	11,0	25,4	23,7	6,4	10,8
PxL *	18	8	11,4	11,3	10,7	10,9	4,5	-	11,0	10,9	25,4	23,1	9,9	9,8	22,3	23,4	9,2	14,7
PxY*	15	8	12,6	12,3	11,3	10,2	8,0	-	11,6	10,2	21,5	22,6	10,0	9,8	19,1	23,2	8,1	3,2
PxLY *	10	7	12,1	13,1	11,0	11,8	12,0	-	11,0	11,8	22,5	23,5	10,0	11,0	23,5	19,4	8,7	10,6
PxYL *	3	1	12,7	12,5	12,3	11,0	-	-	12,3	11,0	22,5	28,5	11,0	8,3	21,0	32,4	9,9	22,9
DxL *	12	12	10,6	11,2	9,7	10,7	11,8	11,3	9,2	10,5	19,2	23,5	9,9	11,0	20,4	22,1	10,2	7,5
DxP *	-	1	-	8,5	-	8,5	-	8,5	-	-	-	15,8	-	7,0	-	13	-	52,9
Teadmata	490	608	11,0	10,7	10,4	9,9	9,9	9,2	10,5	10,1	20,1	20,3	9,2	8,8	17,2	18,6	12,2	10,5

* - usaldusväärsus väike

Suurima viljakusega emised on mitmendat aastat järjest Saimre Seakasvatuse Osäühingus, kus 2013. a sündis 13,8 elusat põrsast pesakonnas. Üle 13 põrsa pesakonnas sündis elusalt veel kahes farmis – Osäühingutes Markilo ja Hinno Seafarm, kus näitaja oli vastavalt 13,2 ja 13,1.

Kõige rohkem põrsaid (12,4) võõrutati Saimre Seakasvatuse Osäühingus, millele järgnes Osäühing Markilo (11,9). Üle 11 põrsa pesakonnas võõrutati veel Osäühingutes Hinno Seafarm, Pihlaka Farm ja Kaubi Farmid.

Aastaemise kohta üle kolmekümne elusa põrsa sündis kolmes farmis – Saimre Seakasvatuse, Markilo ja Viru Möldri Osäühingus vastavalt 32,7; 32,3 ja 30,8 põrsast. Kolm parimat farmi aastaemise kohta võõrutatud põrsaste arvu järgi olid OÜ Markilo (29,6), Saimre Seakasvatuse OÜ (29,5) ja OÜ Viru Mölder (28,4).

Geneetilise hindamise tulemuste alusel kuulusid parimate lihaomadustega sead Osäühing Pihlaka Farmile (Harjumaa), kus hinnatud sigade keskmine indeks oli 122,9. Viljakuse geneetilise hindamise keskmise indeksi (118,1) järgi olid parimad emised Osäühingus Viru Mölder (Lääne-Virumaa).

Eesti Tõusigade Aretusühistu (ETSAÜ) seemendusjaama kultide spermaga seemendati 52% kõikidest 2013. a seemendatud/ paaritatud emistest. Seemendatud emistest jõudis poegimiseni 78,3% emistest, loomuliku paaritusega 5,8% võrra vähem. Kunstliku seemendusega saadud pesakondades sündis elusalt 11,8 põrsast, mis loomuliku paaritusega võrreldes oli 0,2 põrsa võrra parem tulemus. Esmaseemendatud emistest tiinestati kunstliku seemenduse meetodiga 54% ja nendes pesakondades sündis 11 elusat põrsast, mis on 0,5 põrsa võrra parem tulemus kui 2012. a. Loomuliku paaritusega saadud esmapesakonnad olid 0,1 põrsa võrra suuremad, ülejäänud emiste kunstliku

seemendusega saadud pesakonnad olid 0,2 põrsa võrra suuremad kui loomuliku paaritusega.

Ultraheliaparaadiga Piglog-105 2013. a testitud sigade karjatesti (korrigeeritud) andmetel kasvasid sead sünnist 100 kg saavutamiseni 568,9 grammi ööpäevas, s.t et keskmiselt saavad sead 100 kg raskuseks 176 päevaga. Keskmine pekিপaksus oli 10,4 mm ja lihassilma läbimõõt 63 mm, mis jäid samale tasemele 2012. aastaga. Seda tuleb lugeda eesmärgipäraseks, sest ETSAÜ aretusprogramm näeb ette hoida lihajõudlusnäitajad saavutatud tasemel, tagamaks emiste pikaajalisemat karjaspüsimist. Tulemused näitavad, et geneetilise hindamise meetoodikas 2006. a tehtud muudatus on seda toetanud ja valik on liikunud soovitud suunas. Sigu ei testitud kaheksas farmis, kusjuures kolmes neist ei testitud ühtegi siga, ja viis farmi toovad testitud sead karja sama omaniku teisest farmist, kus tegeldakse aretussigade tootmisega. Geneetilise hindamise seisukohast on probleemsem hoopiski see, et testitud sigadest võetakse enamus karja. Nii oli eelmisel aastal 13 farmi, kus kõik testitud sead võeti karja. Valikut tehti tõsiselt vaid kolmes farmis, kus testitud sigadest võeti karja 55–61% sigadest. Nii tekib küsimus, kas testimine ja geneetiline hindamine on aretuses üldse vajalik?

Tekst Külli Kersten
Andmed Liia Taaler

Tähelepanu

Muutub sigade geneetiline hindamine

ETSAÜ nõukogu kinnitas 19. veebruaril muudatuse geneetilise hindamise meetoodikas, mis võimaldab põlvnemisindeksi arvutamist ka importloomadele. Hindamismetoodika muudatus rakendub hiljemalt 1. aprilliks.

20 aastat veiste kõrvamärke Eestis

1994. a võeti JKK initsiatiivil Eestis kasutusele esimesed veiste kõrvamärgid, mis kandsid looma kordumatut registrinumbrit. Kõrvamärgid olid kollasest plastikust ja neile oli musta värviga trükitud Eesti ISO-kood EST ja 10-kohaline registrinumber. Esimene partii veiste kõrvamärke saabus JKKsse 1994. a aprillis.

Enne kõrvamärkide kasutuselevõttu oli peamiseks märgistamisviisiks salkimine, mis sobis sellisel puhul, kui loomad palju ühest karjast teise ei liikunud. Karjasiseselt jälgiti, et üheaegselt ei oleks karjas kahte sama numbriga looma ja süsteem toimis. Erastamise järel, kus suurmajandid lagunesid ja loomad liikusid ühest karjast teise, vana süsteem enam ei sobinud, sest sama inventarinumbriga loomi võis erinevatest karjadest ühte kokku juhtuda. Täpse info saamine andmebaasi nõudis suurt tööd. 1993. aastaks oli ka selge, et ELi veterinaarnõuded võivad rakenduda Eestile juba enne liitumist, kui Eesti soovib tooteid ELi ekspordida (T. Vares "Reformide ja muudatuste aeg jõudluskontrollis 1993–1997").

Esimene märgistamist reguleeriv seadusandlik akt anti välja 1995. a. See nõudis kõigi alates augustist 1995 sündinud veiste märgistamist kõrvamärgiga, mis kannab kümnekohalist registreerimisnumbrit. Kõrvamärk tuli looma kõrva panna kuue nädala jooksul pärast sündi. Alates 1.01.1996 oli keelatud veterinaartõendite väljastamine loomadele, kes olid märgistamata ja registreerimata.

Kõrvamärkide kasutuselevõtt karjades ei läinud kergelt. Oli palju initsiatiivikaid jõudluskontrollikarju, kus kõrvamärgid kiiresti kasutusele võeti ja leiti, et nii nummerdada kui numbrit kõrvamärgilt lugeda on palju lihtsam, kui salkida ja sálke lugeda. Kindluse mõttes kasutati esialgu siiski mitmeid märgistamisviise samaaegselt. Samas puudus tihti veterinaaride tugi ja kõrvamärke peeti kalliks.

Probleeme esines ka kõrvamärkide ja märgistamistangidega – mõne kõrvamärgi-partii puhul kustusid numbrid kiiresti, kõrvamärgid purunesid kergesti, tangidel murdusid või kõverdusid nõelad jne. Vahel ei jõudnud informatsioon märgistatud loomast JKK andmebaasi – loom küll märgistati, kuid sellest ei teatatud.

Probleemidest hoolimata oli 1998. a lõpuks Eestis 78% veistest identifitseeritud. Enamasti olid need jõudluskontrollikarjade loomad. Kui hakati maksma otsetoetusi, kus üheks toetuse saamise tingimuseks oli loomade märgistamine, algas aktiivne märgistamine ka teistes karjades.

Kui algusaastatel märgistati veis vaid ühe kõrvamärgiga, siis 2000. aastast pannaakse veistele registrinumbriga kõrvamärk mõlemasse kõrva.

Alates 1999. aastast pakub JKK kõrvamärke ka sigade, lammaste ja kitsede märgistamiseks.

Praegu, 20 aastat hiljem, on lisaks plasmärkidele loomapidajatel võimalik kasutada ka elektroonilisi kõrvamärke (EID-märgid). JKK pakub loomade märgistamiseks mitmeid erinevaid kõrvamärke/kõrvamärgikomplekte (veiste märgistamiseks 8, lammaste märgistamiseks 6, kitsede märgistamiseks 4, sigade märgistamiseks 3). Märgistamistarvete valikus on 6 erinevat märgistamistangid ja samuti EID-märkide lugejad.

Muhedat

Müügimees koputab seakasvatustalu uksele. Avama tõtanud perenaisega ta pikka juttu ei tee, vaid uurib, kas ta peremehega saaks rääkida.

“Ta on kuskil sigalas toimetamas praegu,” teatab perenaine.

“Kuidas ma ta sealt üles leian?”

“See on lihtne, tal on habe ja ta kannab sonimütsi!”

Väliskülalised JKKs

Eelmise aasta sügisel võõrustas JKK mitmeid õppimishimulisi väliskülalisi. Oktoobri alguses oli külas TAIEXi (tehnilise abi ja informatsiooni vahetamise programm) raames delegatsioon Armeenias. JKK ülesandeks oli tutvustada külalistele Eestis toimivat loomade märgistamis-süsteemi. Delegatsioon oli kolmeliikmeline ja kõige olulisemaks liikmeks oli Armeenia Veterinaarinspektsiooni juht. Lisaks JKK inimestele kohtusid külalised ka PRIA, VTA, Eesti Maaülikooli, ETKÜ, ESTONIAN-ACB-VIANCO OÜ ja DeLaval OÜ töötajatega. Projekti raames oli plaanis külastada ka Saaremaa loomapidajaid (Saaremaa Ökoküla AS ja Kärila PÜ), kuid kahjuks tuli ajapuuduse tõttu plaane muuta ning käia Tartule lähemal asuvas farmis. Täname OÜ Haage Agrot, kus külalised said näha vasikatele kõrvamärkide panemist.

Novembri keskel ootas JKKd suurem väljakutse, sest siis oli võõrustada 12 inimest, kes tulid erinevatest riikidest (Armeenia, Gruusia, Makedoonia, Moldova, Montenegro, Serbia, Ukraina, Valgevene ja Venemaa). Ürituse tegi keerulisemaks asjaolu, et kasutusel oli kaks erinevat töökeelt ning külalised valdasid vaid ühte – kas inglise või vene keelt. See projekt toimus FAO (toidu ja põllumajanduse organisatsioon) tellimisel ja koolituse teemaks oli piimaveiste jõudluskontrolli läbiviimine. Nädala jooksul käidi läbi kõik jõudluskontrolli etapid alates registreerimisest kuni loomade geneetilise hindamiseni. Lisaks teoreetilistele ettekannetele tutvustati ka jõudluskontrolli praktilist poolt – vaadati kontrolllõpsi kahes farmis (Sadala Piim OÜ ja Veskimäe AS), külastati JKK piimalaborit ning andmetöötluste osakonda.

Projektidele tagasi vaadates leiame, et mõlemad õnnestusid ning mis peamine – külalised jäid nähtuga rahule.

Tööjuubilarid

22. jaanuaril oli **35.** tööjuubel analüüsise laboratooriumi analüütik **Toomas Vainil**.

18. märtsil on **15.** tööjuubel pearaamatupidaja **Kadri Hermitsal**.

22. mail on **30.** tööjuubel Lääne, Põlva, Rapla ja Tartu maakonna klienditeenindaja **Tea Kivimaal**.

Maaelu Arengu Euroopa
Põllumajandusfond:
Euroopa investeringud
maapiirkondadesse

Maakondade zootehnikud

Harjumaa	Tuleviku 3, Laagri, Harju mk	gsm 516 7886	K 9.00-16.00
Hiiumaa	Mäe 2, Käina	gsm 5332 4204	1. ja 3. K 12.00-16.00
Ida-Virumaa	Rakvere 27, Jõhvi	gsm 516 7816	2. ja 4. T 10.00-14.00
Jõgevamaa	Ravila 10, Jõgeva	gsm 516 7868	E 9.00-15.00
Järvamaa	Prääma küla, Paide vald	gsm 524 0147	K 9.30-15.00
Lääne-Virumaa	Neffi 2, Rakvere	gsm 516 7816	E 9.00-14.00
Läänemaa	Posti 30, Haapsalu	gsm 509 4675	K 9.00-15.00
Põlvamaa	Puuri tee 1, Põlva	gsm 520 6231	K 10.00-13.00
Pärnumaa	Haapsalu mnt. 86, Pärnu	gsm 516 7886	E 9.30-15.30
Raplamaa	Kuusiku tee 6, Rapla	gsm 509 4675	E 9.00-15.00
Saaremaa	Kohtu 10, Kuressaare	gsm 5332 4204	E 9.00-15.00
Tartumaa	Kreutzwaldi 48A-215, Tartu	gsm 516 7868	1. ja 3. T 8.00-15.00
Valgamaa	Aia 17-202, Valga	gsm 520 6231	2. ja 4. E 10.00-13.00
Viljandimaa	Vabaduse plats 4-317, Viljandi	gsm 524 0147	T 9.00-14.00
Võrumaa	Liiva 11, Võru	gsm 520 6231	T 10.00-13.00

Uudised

Kaivo Ilves valiti ICARi asepresidendiks

Jõudluskontrolli Keskuse direktor Kaivo Ilves valiti Berliinis toimunud 39. ICARi (Rahvusvaheline Jõudluskontrolli Komitee) konverentsil ICARi asepresidendiks.

Aastatel 2006–2010 oli Kaivo Ilves ICARi raamatupidamise kontrollija. Alates 2010. aastast on Kaivo ICARi juhatusel liige ja ICARi loomade identifitseerimise alamkomitee juht.

Seoses senise presidendi Uffe Lauritseni (Taani) ametiaja täitumisega valis ICARi juhatus ka uue presidendi. ICARi presidendiks sai hollandlane Hans Wilmink (esireas keskel). Asepresidente on kaks: ameeriklane Jay Mattison (esireas vasakul) ja Kaivo Ilves (esireas paremal). ICARi juhatuses on 11 liiget: Hollandi, USA, Suurbritannia, Prantsusmaa, Itaalia, Hispaania, Uus-Meremaa, Lõuna-Aafrika, Saksamaa, Taani ja Eesti esindaja.

Teisel katsel edukalt

Loomade jõudlusandmete registreerimisel keskses andmebaasis on tohtud eelised – erinevatest allikatest pärinevad looma andmed on võimalik integreerida üheks terviklikuks vaateks, samas loob see eeldused jõudlustunnuste statistiliseks üldistuseks, s.t loomade geneetiliseks hindamiseks. Küsimus on aga selles, kas loomade andmeid omavad ettevõtted on nõus neid esitama andmebaasis registreerimiseks. Keeldumise põhjuseks on enamasti kartus kahjustada oma ärihuvisid. Just nii vaevaliselt on läinud lihatööstuste loomade tapaandmete registreerimisega. Kümne aasta taguste läbirääkimiste tulemusena erinevate lihatööstuste ja tapaandmete valdajatega õnnestus loomade tapaandmete saamine kooskõlastada vaid Estonian-ACB-Vianco OÜga ja tänaseks oleme sealtkaudu saanud üle 34 000 looma tapaandmed.

Enamasti on need lihaveiste andmed, kuid on tapaandmeid ka piimaveiste kohta. Andmed sisaldavad looma tapmiskuupäeva, rümbamassi, lihakust,

rasvasust ja hetkel näeb andmeid vaid **Liisu** loomade väljamineku alt. Loomade tapaandmete lisandumisel on Jõudluskontrolli Keskusel kavas hakata neid ka geneetiliselt hindama. Aga milleks see jutt? Sest jää – lihatööstuste vastumeelsus esitada tapaandmeid – on hakanud liikuma. ELKS juhatusel esimehe Aldo Vaani eestvedamisel on õnnestunud Saaremaa Lihatoöstus OÜ nõusse saada ja tänaseks on ka automatiseeritud andmevahetus Jõudluskontrolli Keskuse andmebaasiga. Saaremaa Lihatoöstuse julgustav eeskuju ootab järgimist!

17. Balti riikide tõuaretuse konverents

Jõudluskontrolli Keskus korraldab koostöös Eesti Maaülikooliga 17. Balti riikide tõuaretuse konverentsi 17.-18. septembril Tallinnas. Konverentsi esimesel päeval on teadlaste ja spetsialistide ettekanded loomapidamisest ja tõuaretusest Teisel päeval leiavad aset ringkäigud loomakasvatuse- ja toidutöötlemisettevõtetesse. Konverentsi osalejateks ootame loomakasvatajaid ja spetsialiste kõigist kolmest Balti riigist. *“Baltic Animal Breeding Conference”* töökeel on inglise keel. Lähem info on avaldatud veebilehel www.babc2014.eu.

Vissi konkursid

Juunikuus toimus kaks vissikonkurssi. 12. juunil valiti Ülenurmel koos nii eesti punase kui eesti holsteini tõu Viss 2014. Võistlusest võttis osa 108 lehma 29 ettevõttest.

JKK autasustas traditsiooniliselt esmaspoeginute grupi võitjate omanikke. Eesti holsteini tõugu esmaspoeginute grupi I koha sai lehm Missy ja III koha lehm Mündi Tartu Agro ASi Vorbuse laudast. II koht kuulus Aravete Agro OÜ lehmale Lugu.

Vissi tiitliga pärjati Tartu Agro ASi Rahinge farmi lehm Lindi-Red.

Eesti punase tõu esmaspoeginute grupi esimesed olid Liise ja Preti Tartu Agro ASist (Liise Rahingelt ja Preti Vorbusest). III koht läks Põlvamaale, Avo Kruusla lehmale Kүүsur.

Viss 2014 tiitli sai Muda Kuustemäe Osahingust Võrumaalt.

Saarte Viss peeti 19. juunil, osa võtsid 12 loomapidajat 43 lehmaga.

Esmaspoeginud lehmade klassi parim lehm holsteini tõul oli Ausi Rauni Põllumajanduse Osahingust, tema pälvis ka reservvissi tiitli. Holsteini tõu Vissiks pärjati Liida Kõljala Põllumajanduslikust OÜst.

Eesti punase tõu esmaspoeginutest võitis Ummi Kärja Põllumajandusühistust ning tema sai ka reservvissiks. Eesti punase tõu Vissiks on Potsu Kärja Põllumajandusühistust.

Õnnitlused võitjatele ja lugupidamine kõigile osalejatele!

Maaelu Arengu Euroopa
Põllumajandusfond:
Euroopa investeringud
maapiirkondadesse

Emiste viljakus puhas- ja ristandaretuses

Aretusprogrammi uute eesmärkide püstitamine tekitas huvi võrrelda eesti maatõugu (L) ja eesti suurt valget tõugu (Y) emiste puhtatõuliste pesakondade suurust emise tõu järgi arvatud keskmise pesakonna suurusega. Senised kokkuvõtted on koostatud emise tõu järgi, arvestamata paarituskuldi tõugu. Lisainfona on tabelis ka pieträäni tõugu emiste andmed, kuigi see populatsioon on liiga väike tegemaks järeldusi. Võrdlustulemused on tabelites 1 ja 2.

Tabel 1 näitab viljakuse andmeid **pesakonna tõu** järgi, tabel 2 aga **emise tõu** järgi. Puhtatõuliste pesakondade (LxL, YxY, PxP) suurused on toodud tabelis 1. Lisaks neile on tabelis LxY ja YxL pesakonna tõugude viljakusnäitajad. Need on puhtatõulised emised, keda on paaritatud teisest valgest tõust kuldiga eesmärgiga saada põhikarja täienduseks esimese põlvkonna ristandemised. Puhtatõuliste pesakondade andmete

järgi on landrassi viljakus jorkširiga võrreldes veidi suurem ja imikpõrsaste hukkumine väiksem. Võrreldes omavahel pesakonna tõugusid LxY ja YxL, siis kokku (elusalt ja surnult) sünnib rohkem põrsaid pesakondades, kus landrassi emist on paaritatud jorkširi kuldiga, aga samas sünnib neil rohkem põrsaid surnult. Viljakuses erist vahet ei ole, kas pesakonna tõug on LxL, YxY, LxY, YxL, küll aga on LxY ja YxL pesakonnas sündinud põrsad suurema elujõuga, neid hukkub ja sünnib surnult vähem ning võõrutatakse rohkem kui puhtatõulistes (LxL ja YxY) pesakondades. Puhtatõulistes pesakondades sünnib surnult ja hukkub imetamisperioodil 2,5–2,8 põrsast iga pesakonna kohta ja see näitaja suureneb koos viljakuse suurenemisega (tabel 1).

Tabel 2 on koostatud emise tõu järgi, kus keskmise viljakuse arvutamisel on kasutatud kõikide pesakondade andmeid, sh

Tabel 1 Viljakuse tulemused pesakonna tõu järgi

Aasta	Pesakonna tõug	Sündinud pesakondi arv	Sündinud põrsaid pesakonnas			Võõrutatud põrsaid pesakonnas	Hukunud põrsaid %	Pesakonnas surnult sündinud ja hukunud kokku
			kokku	elusalt	surnult			
2012	LxL	3265	12,5	11,5	1,0	9,9	11,9	2,6
	YxY	2112	12,3	11,3	1,0	9,7	15,3	2,6
	PxP*	24	11,2	11,1	0,1	10,3	6,8	0,9
	LxY	1843	12,1	11,3	0,8	10,1	10,6	2,0
	YxL	2576	12,4	11,5	0,9	10,1	9,0	2,3
2013	LxL	2824	12,5	11,5	1,0	10,0	10,6	2,5
	YxY	1821	12,4	11,3	1,1	9,5	17,1	2,9
	PxP*	34	11,1	10,2	0,9	9,6	5,8	1,5
	LxY	1474	12,6	11,8	0,8	10,6	11,0	2,0
	YxL	2629	12,6	11,6	1,0	10,1	9,5	2,5
2014**	LxL	1184	12,9	11,9	1,0	10,1	11,4	2,8
	YxY	853	12,5	11,6	0,9	9,7	13,9	2,8
	PxP*	4	12,8	12,8	0,0	10,8	15,7	2,0
	LxY	534	12,7	12,1	0,6	10,9	11,2	1,8
	YxL	1177	12,9	11,8	1,1	10,6	8,2	2,3

* usaldusväärsus väike

** JKK andmebaasi andmed 01.01.14–26.06.14

Tabel 2 Viljakuse võrdlus emise tõu järgi (kõik pesakonnad)

Aasta	Emise tõug	Sündinud pesakondi arv	Sündinud põrsaid pesakonnas			Võõrutatud põrsaid pesakonnas	Hukunud põrsaid %	Pesakonnas surnult sündinud ja hukunud kokku
			kokku	elusalt	surnult			
2012	L	7383	12,4	11,5	0,9	10,0	11,2	2,4
	Y	4775	12,2	11,2	1,0	9,9	12,9	2,3
	P*	43	11,0	10,9	0,1	10,3	4,9	0,7
	LxY	5476	12,9	12,0	0,9	10,5	10,7	2,4
	YxL	11358	12,9	12,1	0,8	10,4	12,3	2,5
2013	L	7321	12,5	11,6	0,9	10,1	10,7	2,4
	Y	4042	12,4	11,5	0,9	9,9	14,1	2,5
	P*	55	11,0	10,5	0,5	10,2	3,7	0,8
	LxY	5489	13,0	12,2	0,8	10,6	10,9	2,4
	YxL	11372	12,9	12,1	0,8	10,6	11,3	2,3
2014**	L	3289	12,7	11,8	0,9	10,3	10,4	2,4
	Y	1634	12,5	11,7	0,8	10,0	12,7	2,5
	P*	19	10,9	10,8	0,1	10,6	4,4	0,3
	LxY	2406	13,4	12,7	0,7	11,0	9,6	2,4
	YxL	5128	13,1	12,3	0,8	10,7	11,0	2,4

* usaldusväärsus väike

** JKK andmebaasi andmed 01.01.14–26.06.14

puhtatõulised pesakonnad, kõik ristanpesakonnad ja teadmata tõuga pesakonnad. Võrreldes landrassi ja jorkširi keskmisi tulemusi pesakonna tõu (tabel 1) ja emise tõu (tabel 2) järgi, olulist erinevust viljakuses ei ole. Erinevused ei avaldu ka siis, kui viljakuse arvutamisel on puhtatõulised pesakonnad välja arvatud. Kui aga tegemist on esimese põlvkonna ristandemistega (LxY ja YxL), keda aretusprogrammi järgi paaritatakse isapoolsete kultidega ja järglased on mõeldud realiseerimiseks lihasigadena, siis nende pesakondade andmed kinnitavad ristamisteooriast tulenevat majanduslikku kasulikkust (tabel 2).

Prognoosides käesoleva aasta taastootmise näitajaid JKK andmebaasi 26. juuni seisul alusel võib ennustada viljakuse suurenemist ja imikpõrsaste hukkumise vähenemist ning seda nii pesakonna tõu kui ka emise tõu järgi. See tähendab seda, et eesti suur valge ja eesti maatõugu siga on sobilikud tõud täitma aretusprogrammis viljakusele püstitatud nõudeid, aga ristamisest saadav efekt võiks olla suurem.

tekst Külli Kersten
sigade jõudluskontrolli sektori juhataja
andmed Liia Taaler
biomeetria sektori peaspetsialist

Jõudlusandmete kogumine nüüd ja tulevikus

Seoses uute eesmärkide püstitamisega ETSAÜ aretusprogrammis aastani 2020 on seakasvatavad avaldanud soovi muuta geneetilise hindamise meetodikat, lisades mudelisse uusi tunnuseid ja võttes kasutusele kompleksindeksi, mis kajastaks nii liha- ja nuumaomadusi kui ka viljakust. Lihaomaduste hindamisse uusi näitajaid esialgu ei plaanita, küll aga soovitakse neid lisada emiste viljakuse hindamisse. Siiani on seda tehtud ühe näitaja (elusalt sündinud põrsaste arv pesakonnas) järgi. Arutletud on teemal, et uue näitajana lisada hindamismudelisse elusate põrsaste arv 5. elupäeval, kuid hetkel ei ole seda tunnust võimalik kasutada andmete puudumise tõttu. Taastootmisindeksis saaks hetkel kasutada selliseid näitajaid nagu kokku sündinud põrsaste arv, kahe poegimise vahe, nisade arv. Mõeldes tulevikule peaks praegu eeltööga alustama ja hakkama koguma andmeid põrsaste arvu kohta 5. elupäeval. Selleks on lihtne võimalus: Possusse on vaja kõik imikpõrsaste hukkumised sisestada kuupäevaliselt, mis annaks võimaluse teada saada imikpõrsaste arvu mistahes vanuses, isegi nt 21. elupäeval, mis koos massiga annaks võimaluse valida aretusheade piimakusega emiseid. Ka selle näitaja lisamist hindamismudelisse on arutletud. Praegu sisestatakse imikpõrsaste hukkumised koos kuupäevaga nendes farmides, kus Possu käibe aruannet kasutatakse raamatupidamise dokumendina, sest see tagab käibe ja mitmete muude Possu programmi analüüside korrektsuse. Andmeid analüüsidest selgus, et 37,5% farmidest sisestab kõik hukkumised koos kuupäevaga ja 28,1% farmidest on unustanud mõne üksiku kuupäeva sisestamata. Seega võib öelda, et 65,6% farmidest annab muudatuste tegemiseks vajaliku info juba praegu, ülejäänutele on soov, et sündmusi hakataks sisestama kuupäevaliselt, mis tulevikus võib anda võimaluse geneetilise hindamise täiustamiseks, aretustöö parendamiseks ja majandamise efektiivistamiseks.

Vastavalt viimases aretusümarlaoas tehtud ettepanekutele teeb JKK biomeetria sektor katsehindamisi. Milline saab olema kompleksindeks ehk soovitud aretussuund jääb aretaja

otsustada. Lõpliku otsuse teeb ETSAÜ nõukogu, mille järel muudetakse hindamise meetodika ja hakatakse sigu uute kriteeriumide järgi hindama.

Külli Kersten

Emiste viljakuse, emiste eluajatoodangu ja sealiha tootmisefektiivsuse koosmõju

Tailiha suurendamiseks tehtav aretus ja valik on samaaegselt suurendanud täiskasvanud sigade massi. Sigadel saabub tänu paremale kasvukiirusele suguküpsus liiga vara. Emised on liiga rasked ja tekivad jalgade probleemid. Kuna emik peab enne põrsatootmist saavutama vaid mingi osa täiskasvanud sea massist, tekitab see küsimusi emikutele sobiva kasvukiiruse ja arengu kohta. Samuti on keerukaks probleemiks emikute arengu seos üldise sealihatootmise efektiivsusega.

Selektsioon piima tootmise ja laktatsiooni efektiivsuse suurendamiseks on suurendanud emiste eluajatoodangut. Suurenenud piimatoodanguga emised kasutavad suuremal või vähemal määral piima tootmiseks kehavarusid hetkest, kui emis on saavutanud söömisvõime piiri.

Kanadas on täheldatud nn “uue põlvkonna” emistel füsioloogilist eripära, kus laktatsiooniaegne energიაvaegus ei mõjuta järgmist pesakonna suurust. Need riskigrupi kuuluvad emised toodavad piima järgmise pesakonna kehvema embrüonaalse arengu arvelt. Teadlased on täheldanud, et emiste munarakud on muutunud mõõtmelalt väiksemaks ja ovuleerivate munarakkude arv on suurenenud sedavõrd, et embrüonaalses staadiumis hukkub nendest üle 50%. Kanada uurijad on leidnud, et tänapäeva emiste pesakonna suurus ei ole enam seotud emise fenotüübiga. Pesakonna suuruse aretamisega on toimunud ovulatsioonitaseme ülearetus.

Seega, selektsioon emise suuremale laktatsioonitoodangule võib olla seotud järglase sünnijärgse kasvupotentsiaaliga.

Taastootmistunnus – “pesakonna suurus” on ilmselgelt reageerinud geneetilisele valikule. Seevastu kompleksse tunnuse – “kokku sündinud põrsaste” puhul tuleb vastupidiselt “elusalt sündinutele” ja “võõrutatutele” kasutada kaudset selektsiooni. Emiste põrsatootmise tootlikkuse suurenemise ja sealiha tootlikkuse suhe/mõju on erinevate aretusprogrammide ja populatsioonide puhul siiski erinev. Täiskasvanud emise korduv madala sünnikaalu fenotüüp tuleneb geeni ja keskkonna koosmõjust, see pole efektiivse sealiha tootmise puhul püsiv tunnus, mistõttu vajab pidevalt tähelepanu.

Sealiha tootmise üldise efektiivsuse suurendamise tervikliku eesmärgi seadmisel peaks uuendama ja täiustama ka geneetilisi selektsiooniprogramme. Alternatiiviks võiks olla ka emikute ja emiste söötmise ja järgmise põlvkonna järglaste sünnijärgse hoolitsuse korrigeerimine, mille kaudu saaks ühtlustada sealiha tootmise efektiivsust.

Sündinud põrsaste arv pesakonnas varieerub vaid 5% osas. Küll aga on emisel suur mõju põrsaste sünnimassile pesakonnas – see muutub emise erinevates pesakondades vähe. Seejuures on täheldatud, et põrsaste sünnimass võib võrreldes eelmise pesakonnaga muutuda suurest keskmiseks, kuid mitte iial madalast keskmiseks või suureks.

EAAP 64. loomakasvatusteadlaste konverents, Nantes 2013

G.R. Foxcroft “Interactions among sow prolificacy, sow lifetime productivity and efficiency of pork production”
refereeris Liia Taaler

Eesti kogemused Jordaania

Ajavahemikul 11.–15. mai toimus Jordaania pealinnas Ammanis ümberkaudsete riikide loomakasvatusspetsialistidele seminar, mille teemaks oli põllumajandusloomade andmete kogumine ja analüüsimine aretustöös. Lisaks Jordaaniale olid osalejad Iraagist, Süüriast ja Jeemenist. Üllatavaks võib pidada seminari organiseerijat – *International Atomic Energy Agency* (Rahvusvaheline Aatomienenergia Agentuur). Seminar oli üles ehitatud kolmele esinejale. Organiseerijad tutvustasid ühte lihtsamat andmete kogumise ja analüüsimise tarkvara, mida saab kasutada farmipõhiselt (võimalik sisestada ka mitut erinevat farmi). Teiseks esinejaks oli kõrvamärkide tootja Datamarsi esindaja, kes viis läbi praktilisi õppusi farmis: loomade identifitseerimine kõrvamärgiga ja vatsabooliga ning Eestiski kasutusel olevate Datamarsi elektrooniliste kõrvamärkide lugeja kasutamine andmete kogumiseks. Jõudluskontrolli Keskuse direktor andis ülevaate rahvusvahelisest koostööst ning jagas Eesti kogemusi loomade identifitseerimis- ja jõudluskontrolli süsteemi ülesehitamisest ning tänasest toimimisest.

Kõrvamärkide infovihik

JKK koostas ning andis juunis välja kõrvamärkide infovihiku "Põllumajandusloomade märgistamine 2014". Vihiku saavad esmaste ja asendusmärkide ostjad, samuti saab trükist piirkondlikult zootehnikult. Vihikust saab ülevaate pakutavatest kõrvamärkidest ja nendega seonduvatest tarvikutest ja nõuetest.

Brošüüri väljaandmist rahastati MAKi koolitus- ja teavitustoetuse vahenditest.

Külalised Gruusiast

Maikuus osales Eestis kahenädalasel seemendustehnikute koolitusel 10-liikmeline grupp Kaukasus Genetics'ist. Nende vastuvõtjaks olid EMÜ ja ETKÜ. Vastuvõtureprogrammi rahastas meie välisministeerium veiste tõuaretusalaste abinõude Gruusias rakendamise arengukoostööprojekti raames. Külalistele oli ette nähtud 1,5 nädalat praktilisi töid ja ülejäänud päevadel kuulasid nad maaülikoolis teoreetilisi loenguid. Grupi liikmed olid enamus veterinaaria-alase haridusega, kuid olid ka neid, kes veel õppisid. Oma viimasel siinviibimise päeval veetsid nad paar tundi ka JKKs, kus Inno Maasikas tutvustas neile jõudluskontrolli tegemist Eestis ja Vissukest ning Eduard Punga piimalaboris proovide kogumist ja analüüsimist. JKK-külastusel saatis külalisi Peeter Padrik ETKÜst.

Muhedat

Abielupaar magab rahulikult, kui naine ärkab järsku üles ja aratab ka mehe ning teatab, et nägi just midagi koledat unes.

"Tead, ma nägin unes, et surin ära. Kui see ka tegelikult niimoodi juhtuma peaks, kas sa siis abiellud uuesti?"

"Ilmselt küll, sa ei tahaks ju, et ma elu lõpuni üksikuks jään," üritab mees naist rahustada.

"Ja te jääksite meie majja elama?" uurib vastusest veidi häiritud naine edasi.

"Saime just pangalaenu makstud ja maja on ju ilus," arutleb mees.

"Ja te magaksite meie voodis?" ei jäta juba ärritunud naine teemat pooleli.

"See ju ilus uus voodi, kahju oleks seda komisjoni viia."

"Ja ta kasutaks minu golfikeppe," on naine nüüd päris marus.

"Ei, kindlasti mitte," vastab mees tõsiselt. "Ta on vasakukäeline."

Tööjuubel

4. oktoobril tähistab **10.** tööjuubelit IT-osakonna biomeetria sektori peaspetsialist **Liia Taaler**.

Õnnitleme!

www.jkkeskus.ee
keskus@jkkeskus.ee

Jõudluskontrolli Keskus
Estonian Animal Recording Centre

Kreutzwaldi 48A, Tartu 50094

Tel 738 7700

Faks 738 7702

Piimaveiste jõudluskontrolli alane nõustamine	738 7738
Sigade jõudluskontrolli alane nõustamine	738 7765
Kõrvamärkide müük	738 7762
Järvamaa klienditeenindaja	738 7751
Hiiu-, Ida-Viru-, Jõgeva-, Valga- ja Võrumaa klienditeenindaja	738 7752
Lääne-, Põlva-, Rapla- ja Tartumaa klienditeenindaja	738 7753
Lääne-Viru ja Pärnumaa klienditeenindaja	738 7754
Harju-, Saare- ja Viljandimaa klienditeenindaja	738 7759
Põlvnemisandmed (veised)	738 7756
Geneetiline hindamine (veised)	738 7731
Geneetiline hindamine (sead)	738 7746
Raamatupidamine	738 7704

Labor

Kreutzwaldi 46, 50094 Tartu	
Tel	738 7726
Faks	738 7724
Piimameetrite testimine	738 7722
Piimaproovide vastuvõtt	738 7721
Piimaringid	738 7726

Maakondade zootehnikud

Harjumaa	Maire Põhjola	Teaduse 2, Saku, Harju mk	tel 679 6419	gsm 516 7886	K 9.00-16.00
Hiiumaa	Maire Tamm	Mäe 2, Käina	tel 463 1147	gsm 5332 4204	1. ja 3. K 12.00-16.00
Ida-Virumaa	Ludmilla Aan	Viru 5a (II korrus), Jõhvi		gsm 516 7816	2. ja 4. T 10.00-14.00
Jõgevamaa	Merle Lillik	Ravila 10, Jõgeva	tel 776 0048	gsm 516 7868	E 9.00-15.00
Järvamaa	Saive Kase	Pärnu 58 (II korrus), Paide	tel 385 0286	gsm 524 0147	K 9.30-13.30
Lääne-Virumaa	Ludmilla Aan	Neffi 2, Piira, Lääne-Viru mk	tel 322 7018	gsm 516 7816	E 9.00-14.00
Läänemaa	Maila Kirs	Jaani 10, Haapsalu	tel 473 3007	gsm 509 4675	K 9.00-15.00
Põlvamaa	Evi Prins	Puuri tee 1, Põlva	tel 799 3007	gsm 520 6231	K 10.00-13.00
Pärnumaa	Maire Põhjola	Haapsalu mnt. 86, Pärnu	tel 443 3120	gsm 516 7886	E 9.30-15.30
Raplamaa	Maila Kirs	Kuusiku tee 6, Rapla	tel 485 5673	gsm 509 4675	E 9.00-15.00
Saaremaa	Maire Tamm	Kohtu 10, Kuressaare	tel 453 1352	gsm 5332 4204	E 9.00-15.00
Tartumaa	Merle Lillik	Kreutzwaldi 48A-215, Tartu	tel 738 7739	gsm 516 7868	1. ja 3. T 8.00-15.00
Valgamaa	Evi Prins	Aia 17-202, Valga		gsm 520 6231	2. ja 4. E 10.00-13.00
Viljandimaa	Saive Kase	Vabaduse plats 4-317, Viljandi	tel 433 3713	gsm 524 0147	T 9.00-14.00
Võrumaa	Evi Prins	Liiva 11, Võru	tel 782 1253	gsm 520 6231	T 10.00-13.00

Uudised

Hea klient!

Lõppev sügis on Jõudluskontrolli Keskusele olnud toimekas. Septembris võõrustasime väliskolleege, korraldades Balti riikide tõuaretuse konverentsi. Suurte ürituste puhul on kõikide abi alati teretunud ning siinkohal tänan selle sündmuse toetajaid: Põllumajandusministeerium, Eesti Maaülikool, Eesti Tõuloomakasvatavate Ühistu, DeLaval, Allflex ja Datamars. Seejuures oleme tänulikud ka ettevõtjatele, kes meid lahkesti vastu võtma nõustasid: Märt Riisenberg ja Leia Nõojärv, Margus Muld, Jaanus Vessart, Tanel Bulitko ja Peeter Padrik ning Jaanus Murakas ja Uno Saks. Hiljem üritusele tagasi vaadates saab rõõmuga tõdeda, et kõik läks plaanilt.

Kui konverentsi korraldamine on rohkem teadmiste ja kogemuste hankimine ning ei puuduta otseselt enamikku meie klientidest, siis Jõudluskontrolli Keskusest ostetud kõrvamärkide sujuv kättesaamine on oluline kõikidele meie klientidele. Paljud kliendid on kurnanud kõrvamärkide kättesaamise võimaluste vähesuse üle. Nagu käesolevast numbrist lugeda võite, siis on meil ka selles osas uudiseid.

Veel soovin edasi anda Jõudluskontrolli Keskuse õnnitlused Ilmar Teevetile, Väandra OÜ juhatajale, keda tunnustati aasta põllumehe tiitliga. Möödunud aastal pärjati Ilmar Teevet parimaks piimakarjakasvatajaks.

See sügis ongi Jõudluskontrolli Keskuse tegemistele iseloomulik – oleme ikka soovinnud tutvustada Eesti loomakasvatuse head taset ja oma teenuseid arendades ja mugavamaks muutes olla näoga meie klientide poole.

Kaivo Ilves
Jõudluskontrolli Keskuse direktor

Kõrvamärkide kättesaamise võimalusi on rohkem

Jõudluskontrolli Keskus täiustas kõrvamärkide väljastamise töövahendit selliselt, et kõrvamärke saab kliendile saata ka kulleriga või Post24 automaatidesse. Kuna nende teenuste puhul teavitatakse paki saajat e-posti aadressil või SMSiga, on väga oluline, et kõrvamärkide tellija kontaktandmed JKK andmebaasis oleks õiged. Kui esitate tellimuse e-kirjaga, lisage kirjale kindlasti nii telefoninumber kui e-posti aadress, millele teade peaks saabuma. Täpsed kontaktandmed on vajalikud samuti standardpaki saatmisel, sest ka siis saab Omniva pakiteate saata e-posti aadressile.

Lähiajal avaneb loomapidajatel võimalus esitada kõrvamärkide tellimus JKK kodulehel olevas tellimiskeskonnas. Seal saab teatada, kui palju ja milliseid kõrvamärke soovitakse ning vajadusel tellida sobiv kõrvamärkide vahemik. Lisaks kõrvamärkidele on võimalik tellida muid kaupu – märgistamistarvikud, laudaraamatud jne. Samuti saab määrata, millisel aadressil ja millisel viisil soovitakse kaubad kätte saada. Võimalik on jälgida, kus asub JKKst väljasaadetud pakk. Tellimiskeskonda saab siseneda vaid ID-kaardiga või mobiil-IDga.

Seoses uuendustega postipakkide väljastamisel muutub kaalupõhiseks ka JKK transpordiga kauba saatmine. Alates 1. novembrist 2014 on kõrvamärkide ja muu kauba JKK piimaprooviautoga transportimise hind järgmine:

saadetise kaal alla 1 kg – 2,50 eurot;

1–4,999 kg – 4,00 eurot;

5–9,999 kg – 5,00 eurot;

saadetised, mis kaaluvad 10 kg või rohkem – 6,00 eurot.

Mastiit 16 rahvusvaheline test

Käesoleva aasta veebruaris ja juunis võttis JKK analüüside labor osa Thermo-Fisher Scientificu korraldatud mastiitidektitajate bakterite määramise testist

piimaproovides. Mõlemal korral osales testis üle 20 labori. Kõige enam kasutati määramiseks Mastiit 16 komplekti, mida meie kasutame alates veebruarist 2013.

Traditsiooniliselt saadeti laboritele testimiseks 5 piimaproovi. Tulemustest selgus, et JKK analüüside labor tuvastas mõlemal korral õigesti mastiitidektitajate bakterite tüved ja kogused (+, ++ või +++). Mõlemas testis oli ka üks puhas piimaproov, mis samuti tuvastati.

JKK labori tulemused loeti usaldusväärseteks ja testid sooritatuks.

Suvel ületati 19 000 kg piir

Kõljala Põllumajandusliku OÜ lehma Täpik kolmanda laktatsiooni toodang oli 19 059 kg, mis on Eesti lehmade seas läbi aegade suurim laktatsiooni piimatoodang. Augustis esimesena 19 000 kilo piiri ületanud Täpik sai kaaslase septembris – Torma Põllumajandusosaühingu lehma Tiba teise laktatsiooni toodang oli 19 012 kg.

Rekordlehmade kümne esimese lehma hulgas on neli Torma Põllumajandusosaühingu lehma, kolm Tartu Agro ASi lehma, kaks Kõljala Põllumajandusliku OÜ lehma ja üks lehm Männiku Piim Osaühistust.

17. Balti riikide tõuaretuse konverents peetud

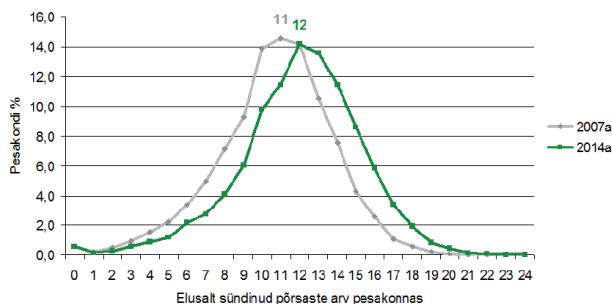
Jõudluskontrolli Keskus koostöös Eesti Maaülikooliga korraldas septembris Tallinnas XVII Baltic Animal Breeding Conference'i. Esimese päeva täitsid nii Baltimaade kui ka Belgia ja Prantsusmaa teadlaste ja spetsialistide ettekanded. Teisel päeval olid ringsõidud, kus tutvustati Väätša Agro ASi Lõõla farmi, Kehtna Mõisa OÜd, Karitsu Rantšo OÜd, ASi E-Piim Tootmine Põltsamaa meiereid ning Eesti Tõuloomakasvatavate Ühistut. Konverentsil osales üle 100 Balti riikide teadlase ning aretusorganisatsioonide ja loomapidajate esindaja.

Konverentsi veebilehel põhjalikum kajastus: www.babc2014.eu.

Uued tunnused emiste taastootmisvõime hindamiseks aretusväärtuse abil?

ETSAÜ aretusprogrammi muutmise töögrupi koosolekutel on olnud arutlusel viljakuse geneetilise hindamise muutmine mitme tunnusega hindamiseks. 8. oktoobril 2014 toimunud koosolekul jäi sõelale viis tunnust: elusalt sündinud põrsaste arv pesakonnas, surnultsündinud põrsaste arv pesakonnas, hukkunud imikpõrsaste arv pesakonnas, poegimisvahemik ja emise nisade arv kokku. Kehtima hakkab muudatus ETSAÜ nõukogu otsusega. Vaatleme neid tunnuseid lähemalt 2007. a ja 2014. a tulemuste võrdluses, millisesse vahemikku on liikunud vaadeldavate tulemuste enamik normaaljaotuse järgi. Graafiliselt on välja toodud elusalt sündinud põrsaste arv pesakonnas, poegimisvahemik ja nisade arv. Samadel põhimõtetel on lahti seletatud ka teised, hindamismudelisse võimalikud lisatavad näitajad.

Elusalt sündinud põrsaid pesakonnas. 2014. aastal domineerivad pesakonnad, kus on elusalt sündinud 12 või 13 põrsast, 2007. aastal oli kõige enam 11 ja 12 elusalt sündinud põrsaga pesakondi.

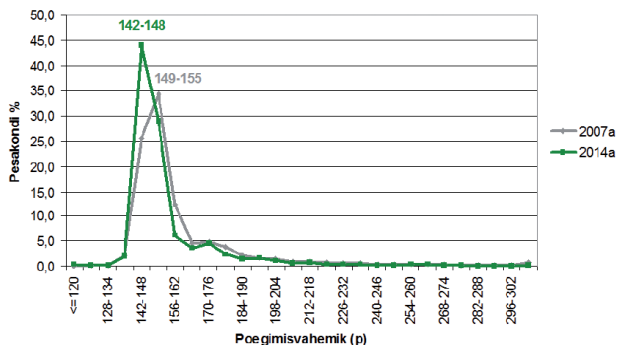

Joonis 1. Elusalt sündinud põrsaid pesakonnas

Surnult sündinud põrsaste arv pesakonnas. Rohkem kui pooltes pesakondades ei esine/pole registreeritud ühtegi surnult sündinud põrsast. 2014. aastal on selliseid pesakondi ca 2% vähem kui 2007. aastal. Kõige enam on pesakondi ühe kuni kahe surnultsündinud põrsaga. Keskmiselt sünnib pesakonnas surnult 0,8 põrsast ja see on püsinud muutumatuna.

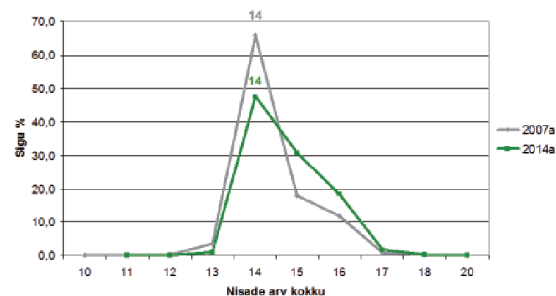
Hukkunud imikpõrsaste arv pesakonnas. Kõige sagedasem on ühe kuni kahe imikpõrsa hukkimine. Vähemalt ühe imikpõrsa hukuga pesakondi on 2014. aastal ca 2,3% rohkem kui 2007. aastal. Keskmiselt hukkub pesakonnas 1,4 põrsast.

Poegimisvahemik on oluliseks majandusefektiivsuse näitajaks. Poegimisvahemik on väga laia ulatuse ja standardhällbega näitaja. Kui 2007. aastal poeginud emiste puhul jaotusid 72,5% poegimisvahemikest vahemikku 142–162 päeva, siis 2014. aastal on 73% poegimisvahemikke koondunud 142–155-päevasesse vahemikku. Endiselt esineb väga pika poegimisvahega poegimisi. Poegimisvahemik, mis on pikem kui 302 päeva, esineb 0,2% kõikidest 2014. aasta poegimistest ja 0,7% 2007. aasta poegimistest.

Joonis 2. Poegimisvahemiku pikkus

Nisade arv kokku testimisel. Nisade arvu loendatakse karjatestil ja registreeritakse koos teiste testiandmetega andmebaasi. Emikute valikul karja on olnud aastaid rutiiniks lugeda nisade, sh kraaternisade arvu, kuid kraaternisadega emiste andmeid ei registreerita Possu programmis ja need ei jõua seetõttu andmebaasi. Vaadates aastat 2007, siis on nisade arv registreeritud 10175-l, 2014. a 9 kuuga 5635 seal. Keskmise nisade arv on suurenenud astmetena. 2005.–2008. a oli emistel keskmiselt 14,4, 2009.–2012. aastal 14,5 nisa. 2013–... on 14,6 nisa standardhällbega pluss/miinus 0,8 nisa. Maatõugu seal on reeglina üks nisa rohkem (7+8) kui suurel valgel (7+7). 2007. aastal testitud sigadest oli 65,9% 14 nisaga, 17,8% oli 15 nisaga ja 17,8% 16 nisaga. 2014. aastal on näitajad vastavalt 47,5%, 31% ja 18,4%. Ehk siis (7+8) ja (8+8) nisadega sigu tuleb testimisse järjest enam.

Joonis 3. Nisade arv testimisel

Viljakuse hindamise mudelisse lisatavad võimalikud tunnused on valitud vähendamaks viljakuse suurenemisega kaasnevat imikpõrsaste kadu nii poegimiseelsel kui ka -järgsel perioodil. Pesakondade suurenemisega seoses on emise funktsioneerivate nisade arvul järjest olulisem roll – kui ei jätku nisasid, jäävad osa põrsaid väiksemaks ja on jõuetumad. Valitud tunnused on olulised taastootmistunnused, aitamaks valida aretusväärtuse abil vanemloomi, kes toodaks elujõuliste põrsastega, suuri pesakondi.

Liia Taaler
biomeetria sektori peaspetsialist

Kraaternisade registreerimise olulisus sigade hindamisel

2014. aastal seatakse aretusprogrammis Marmorliha viljakusele uued eesmärgid ja otsitakse võimalusi nende täitmiseks (nt uute tunnuste, sh nisade lisamine geneetilise hindamise mudelisse). Viljakuse suurendamisega on taas päevakorda kerkinud kraaternisade teema, mida väidetavalt esineb palju, kuid Possusse sisestatud andmed seda ei kinnita. Testiandmete järgi esineb 0,5–1,5% testitud sigadel 1,5–2 kraaternisa. Geneetilise hindamise usaldusväärsusest lähtudes peetakse oluliseks, et kõik aretuseks jäetud põrsad kasvatatakse ca 100-kilosteks, testitakse 85–115 kg raskustena, hinnatakse nisasid ja andmed sisestatakse Possusse. Süsteem aga ei toimi, sest kraaternisadega noorsigu reeglina ei testita, vaid prakeeritakse ja aretuseks oluline informatsioon jääb puudulikuks ega rahulda aretajaid – teadmata jääb järglastele kraaternisadid pärandav seemenduskult. Aretajate eesmärk on suurendada emiste viljakust ja põrsaste üleskasvatamise võimet, mistõttu on tekkinud tõsine vajadus

Pilt 1. Sea aken

Pilt 2. Sündmuste aken

kraaternisade laiapõhjalisemaks registreerimiseks. Nisade arvu päritavus on ca 30%, mistõttu kogutavad andmed on väga olulised eelkõige seemendusjaama kultide hindamiseks. Edumeelsemad farmid hindavad aretuspõrsaste nisasid esimesel elukuul hiljemalt võõrutamisel ja kraaternisadega põrsad prakeeritakse aretuspõrsaste grupist, aga neid andmeid ei saanud senini Possuse sisestada. JKK täiendas Possu programmi ja pakub olukorra lahendamiseks võimalust sisestada pesakonnas esinenud kraaternisad anomaaliaatena vastava pesakonna võõrutuskirje juurde. Seda saab teha kahes erinevas kohas: sea või sündmuste aknas. Kraaternisad ja muid anomaaliaid ei saa sisestada amme pesakonna juurde – need tuleb sisestada õige emise juurde. Tähelepanelik peab olema ka kasupõrsaste kraaternisade sisestamisega, mis omakorda eeldab, et ümberpaigutatud aretuspõrsad on märgistatud. Uuenduse saavad farmid oma Possusse JKK-ga andmevahetuse käigus.

Kokkuvõtteks võib öelda, et **kraaternisadega põrsaste arvu** saab nüüdsest Possusse sisestada ka vastava võõrutuskirje juurde, kuid eelistatud variandiks jääb siiski kraaternisade sisestamine testikirjesse koos muude testiandmetega. Kui aga seda mingil põhjusel nii ei tehta, tuleb testimisel avastatud

kraaternisadega sigade arv sisestada **vastava pesakonna võõrutuskirje juurde**. Kogutud info põhjal on võimalik arvutada seemendusjaama kultide kraaternisadega pesakondade osakaalu ja selle põhjal langetada aretuslaseid otsuseid. Seega on väga oluline maksimaalselt sisestada eelnimetatud andmeid Possusse.

Eelnevalt on kraaternisadest ja nende esinemissagedusest kirjutatud 2011. a oktoobris JKK Sõnumites nr 31, mida on võimalik lugeda ka JKK kodulehel https://www.jkkeskus.ee/assets/tekstid/sead/sonumid/s_sonumid2011.pdf.

Külli Kersten
sigade jõudluskontrolli sektori juhataja

Viljakuse hindamises osalevate tõugude viljakuse ja põrsaste elujõu muutus

Aretusprogrammi Marmorliha kehtivusajal aastatel 2007–2014 jõudluskontrollis olnud 26 farmi tulemused näitavad, et neis farmides sünnib 2014. a keskmiselt 1,5 elusalt põrsast rohkem kui 2007. aastal. Farmi on tulemuste paranemine olnud erinev. Alla ühe põrsa on neist juurde saanud 8 farmi, 1–2 põrsast 13 farmi, 2–3 põrsast 3 farmi ning 3 ja enam põrsast 2 farmi.

Kõige enam on muutusi teinud farm, kus viljakuse aretus-tulemus on suurenenud 3,7 elusaltsündinud põrsa võrra, imikpõrsaste hukkumine on suurenenud 0,5 põrsa võrra, kuid võõrutada on siiski võimalik ca 3,2 põrsast enam kui 2007. aastal. Seitsme aastaga on selles farmis tehtava teadliku aretustöö abil ning viljakuse aretusväärtust kasutades muudetud keskpärase taastootmisvõimega farm viljakate emiste ja suurte võõrutuspesakondadega farmiks.

Esineb ka farme, kus elusaltsündinud põrsaste arv on suurenenud 2,3 või 1,1 põrsa võrra. Neis farmides hukkub imikpõrsaid vastavalt 0,4 ja 1,4 põrsast vähem (surnultsündinuid samuti vähem) kui 2007. aastal ning mõlemas farmis on võõrutatud pesakonnad mitme põrsa võrra suuremad. Esimene nimetatud farmidest on suurendanud emiste viljakust, vähendades samal ajal imikpõrsaste hukkumist, teine farm aga on panustanud suuresti vaid imikpõrsaste ellujäämisele. Hea võõrutustulemuseni jõudmiseks on kasutatud erinevaid võimalusi.

On farme, kus aretus on üsna stabiilne, väikese viljakuse kasvuga. Näiteks elusaltsündinuid saadakse 0,7 rohkem ning surnultsündinud 0,2 rohkem ja imikpõrsaid hukkub samuti 0,2 rohkem. Seitsme aastaga on nii emiste viljakus kui põrsaste elujõud neis farmides vähe muutunud, püüdes endiselt 25% parimate taastootmise tulemustega farmide seas.

Kuid esineb ka farme, kus emiste viljakus on küll suurenenud, kuid imikpõrsaste hukkumine on sedavõrd suur, et viljakuse suurenemine ei suuda kadu kompenseerida ja võõrutusse jõuab endiselt liiga vähe põrsaid. Reeglina on neis farmides ka surnultsündinud põrsaste keskmine suurem kui Eestis keskmisena.

Farmid, kus võõrutatud põrsaste arv on suurenenud 2–3 põrsa võrra, on surnultsündinud põrsaste arv kas jäänud muutumatuks või vähenenud kuni 0,7 põrsa võrra. Imikpõrsaste hukkumine on suurenenud ca 0,4 põrsa võrra farmides, kus elusaltsündinud põrsaste arv on keskmiselt suurenenud 1,5 ja enama põrsa võrra.

Liia Taaler

Lehmade eluaja piimatoodang Hollandis ja Eestis

Hollandi piimanduslase ajakirja Veepr-magazine sellesuvised numbrid juhtkirjaga räägib lehmade eluaja piimatoodangust. Hollandis tuntakse uhkust, et riigi keskmine lehmade eluaja piimatoodang on saavutanud maailmas ainulaadse 31 000 kg piiri ja järgneva 10 aasta jooksul ennustatakse kasvu jätkumist kuni 50 000 kg-ni. Tulemus on igati märkimisväärne, sest väidetavalt on paljudes riikides ainult üksikud karjad sellise taseme saavutanud, riikide keskmisest rääkimata.

Milline on olukord meil? 2013. aastal oli Eestis (~27 000 praagitut) lehma keskmine eluajatoodang 23 056 kg, kusjuures EPK lehmade keskmine (23 781 kg) ületas EHF lehmade keskmise (23 062 kg) umbes 4 kuud pikema tootliku aja tõttu. Hollandis suurenes keskmine eluajatoodang viimase 20 aastaga 12 000 kg võrra ehk 600 kg aastas. Meil oli kasv viimase 10 aastaga 4500 kg ehk 450 kg aastas. Hollandi lehmade keskmine tootlik aeg 2013. aastal oli 1277 päeva. Eesti lehmadel oli sarnane (1271 päeva) keskmine tootlik aeg 10 aastat tagasi, vähenedes tänaseks 1042 päevani ehk ligikaudu 8 kalendrikuu võrra. Vähenemine toimus 10-aastase perioodi esimeses pooles, teise poole alguse stabiliseerumise järel pole aga keskmise tootliku aja loodetud kasvu (veel) toimunud.

Karjade tasemel on mõistlik vaadelda suuremaid ehk rohkem kui 100 lehmaga karjasid, sest väiksemates karjades on erinevatel aastatel praagitud lehmade keskmine elutoodang väga kõikumine. 2013. aastal oli 193 suurema karja hulgas 21 karja, kus praagitud lehmade keskmine eluajatoodang oli suurem kui 30 000 kg. Nende karjade kaalutud keskmine eluajatoodang oli 33 018 kg ja keskmine

tootlik aeg 1345 päeva. Märkimisväärne on, et mitmete piimatoodangu tippkarjade kõrval on nende hulgas ka mitu vabariigi keskmisest madalama tootmistasemega karja – põhjuseks lehmade hea karjaspüsivus. Samas jäid valikust napilt välja mitmed juba aastaid piimatoodangu edetabeli tipus olevad karjad, põhjuseks lehmade keskmisest kehvem karjaspüsivus. Seega lehmade karjaspüsivuse parandamine on väga oluline abinõu keskmise eluajatoodangu suurendamisel Eestis.

Esmaseks eesmärgiks võiks olla keskmise tootliku aja suurendamine Hollandi praegusele ehk Eesti 2004. aasta tasemele, mille tulemusel suureneks keskmine eluajatoodang praeguse aastatoodangu juures igati soliidselt 28 000 kg tasemele.

Mart Uba

Muhedat

Sõidab mees hea hooga mööda külateed, kui korraga märkab kolme jalaga kanu auto kõrval jooksmas. Esimese ähmiga arvab mees, et näeb asju topelt, siis aga aeglustab käiku ja üritab kanu sõidu pealt natuke jälgida. Vaata palju tahad, kõik kanad kappavadki puha kolmel jalal.

Mees otsustab uurida, et kust küll sellised elukad tulevad. Kuna läheduses paistab vaid üks talu, siis variante ei saa väga palju olla ning mees suunab oma sõiduriista otse talu poole.

“On teil vast toredad kanad,” kiidab ta õues toimetavale peremehele. “Aga millest selline pöörane idee?”

“Tead, pojake, meil ülikoolis kunagi räägiti geneetikast ja kuna meile siin kanakoivad väga maitsevad, siis otsustasingi veidi aretusega tegeleda.”

“Noh, ja kuidas siis need kanad ka maitsevad?”

“Ei oska öelda, siiani pole meil veel õnnestunud ühtegi kinni püüda.”

Muutus Jõgeva esinduses

Septembris muutus Jõgeva esinduse asukoht. Aadress jäi endiseks (Ravila 10), muutus kabinet asupaik – oleme nüüd II korrusel.

Tööjuubilarid

5. novembril tähistas 35. tööjuubelit Harju-, Saare- ja Viljandimaa klienditeenindaja **Heili Reinhold**.

14. detsembril on 5. tööjuubel Hiiu- ja Saaremaa zootehnikul **Maire Tammel**.

Kreutzwaldi 48A, Tartu 50094

Tel 738 7700

Faks 738 7702

Piimaveiste jõudluskontrolli alane nõustamine	738 7738
Sigade jõudluskontrolli alane nõustamine	738 7765
Kõrvamärkide müük	738 7762
Järvamaa klienditeenindaja	738 7751
Hiiu-, Ida-Viru-, Jõgeva-, Valga- ja Võrumaa klienditeenindaja	738 7752
Lääne-, Põlva-, Rapla- ja Tartumaa klienditeenindaja	738 7753
Lääne-Viru ja Pärnumaa klienditeenindaja	738 7754
Harju-, Saare- ja Viljandimaa klienditeenindaja	738 7759
Põlvnemisandmed (veised)	738 7756
Geneetiline hindamine (veised)	738 7731
Geneetiline hindamine (sead)	738 7746
Raamatupidamine	738 7704

Labor

Kreutzwaldi 46, 51006 Tartu	
Tel	738 7726
Faks	738 7724
Piimameetrite testimine	738 7722
Piimaproovide vastuvõtt	738 7721
Piimaringid	738 7726

Maakondade zootehnikud

Harjumaa	Maire Põhjola	Teaduse 2, Saku, Harju mk	tel 679 6419	gsm 516 7886	K 9.00-16.00
Hiiumaa	Maire Tamm	Mäe 2, Käina	tel 463 1147	gsm 5332 4204	1. ja 3. K 12.00-16.00
Ida-Virumaa	Ludmilla Aan	Viru 5a II korrus, Jõhvi		gsm 516 7816	2. ja 4. T 10.00-14.00
Jõgevamaa	Merle Lillik	Ravila 10 II korrus, Jõgeva	tel 776 0048	gsm 516 7868	E 9.00-15.00
Järvamaa	Saive Kase	Pärnu 58 II korrus, Paide	tel 385 0286	gsm 524 0147	K 9.30-13.30
Lääne-Virumaa	Ludmilla Aan	Neffi 2, Piira, Lääne-Viru mk	tel 322 7018	gsm 516 7816	E 9.00-14.00
Läänemaa	Maila Kirs	Jaani 10 II korrus, Haapsalu	tel 473 3007	gsm 509 4675	K 9.00-15.00
Põlvamaa	Evi Prins	Puuri tee 1, Põlva	tel 799 3007	gsm 520 6231	K 10.00-13.00
Pärnumaa	Maire Põhjola	Haapsalu mnt 86, Pärnu	tel 443 3120	gsm 516 7886	E 9.30-15.30
Raplamaa	Maila Kirs	Kuusiku tee 6, Rapla	tel 485 5673	gsm 509 4675	E 9.00-15.00
Saaremaa	Maire Tamm	Kohtu 10, Kuressaare	tel 453 1352	gsm 5332 4204	E 9.00-15.00
Tartumaa	Merle Lillik	Kreutzwaldi 48A-215, Tartu	tel 738 7739	gsm 516 7868	1. ja 3. T 8.00-15.00
Valgamaa	Evi Prins	Aia 17-202, Valga		gsm 520 6231	2. ja 4. E 10.00-13.00
Viljandimaa	Saive Kase	Vabaduse plats 4-317, Viljandi	tel 433 3713	gsm 524 0147	T 9.00-14.00
Võrumaa	Evi Prins	Liiva 11 II korrus, Võru	tel 782 1253	gsm 520 6231	T 10.00-13.00